

מקורות הכוח

להופעת הספר תולדות ההגנה — כרך א' חלק ב'

סאת סא'ל יהודה בן־דוד

ועד לתחילת כינונו של ארגון ה"הגנה" הראשון, אשר שימש אח"כ, בשלב מאוחר יותר, כסיס להקמתו של "ארגון־ההגנה" הארצי, ובדרך זו גם יסוד להקמת צה"ל.

התיאור שבספר זה, הסוקר השקפותיהם השונות של מנהיגי הישוב באותה תקופה, מצביע על הניגודים האידאולוגיים שפילגו את הישוב דאז לגבי "הגנה גלויה", או "מחתרתית", ניגודים אשר כבר הכילו בקרבם את עובריה של — תחילה — המחלוקת לגבי מהותה ודפוסייה של ההגנה העברית, ולאחר מכן — של הסינתזה, אשר גיבשה את ארגון־ההגנה כארגון מחתרתי לפי יסוד־התארגנותו בתנאים־הנתונים, אך עם זאת בעל כושר־הסתגלות גמיש ורחב־אופק, אשר איפשר לו אף להגיח מן המחתררת בעת הצורך, וליטול על עצמו תפקידים ממלכתיים נרחבים.

בבואך לקרוא ב"ספר תולדות ההגנה" מתייצבת לפניך מבלי משים השאלה: האם ניתן בכלל "לבדוד" נושא או חזיון אחד — ויהא חשוב ועיקרי כאשר יהיה — מתוך מכלול הנושאים והחזיונות הקשורים לתולדות התחיה של ישראל, מבלי להסתכן בכך שהצגתו תהפוך שיטחית־קמעה, או בלתי־אובייקטיבית מבחינה היסטורית.

דומני שאפשר, לאחר עיון בספר, לענות בחיוב על שאלה זו: אכן ניתן לעשות כן. וזאת — הן משום הנושא גופו, והן משום הדרך בה טיפלו בו עורכיו של הספר.

ההגנה על הישוב המתפתח, לא זו בלבד ששימשה אחת מאבני־היסוד לתחיה הלאומית בכללותה, אלא אף היתה, באחדים משלביה החמורים של ההת-

חלקו השני של כרך א' ל"ספר תולדות ההגנה", שהופיע עתה, עוסק בשתי פרשיות המהוות בעצם חטיבת־התפתחות רצופה־ונמשכת. אחת: א) תקופת ארגונם ופעלם של הגדודים העבריים; ב) ראשיתו של "ארגון־ההגנה", הקמתו והתפתחותו — מאז השתלטות הבריטים על הארץ, דרך פרשת גיבוש השלטון הבריטי, דפוסו ונוהגו, ועד למאורעות תל־ז' והגליל, והתרכוזת־במיוחד בסוגיית מאורעות תר"פ בירושלים. לכל אחת מפרשות אלו מוקדש "ספר" בפני־עצמו — הספרים הרביעי והחמישי שבכרך א'.

פרשת ארגון הגדודים, בה נתגלמו נבטיה של תפיסה האומרת עצמאות־מדינית, מתוארת בספר "הגדודים" המציג לפנינו את האישים שהתייצבו בראש התנועה ליצירת כוח עברי, ומצביע על שיקור־לי התרדה לבטחון הישוב ולסיכויי קיומו והתפתחותו של המפעל הציוני אשר הנחו בפעולתם. נראה הדבר, כי פרק זה נכתב בהקפדה מדעית רבה, תוך מיצוי כל הידיעות שניתן היה להשיגן לשם הבהרת סוגיות התקופה.

בעוד שספר זה, "הגדודים", עוסק בנושא המוגדר־היטב ע"י עצם שמו, הרי זה שבא־אחריו פורס לפנינו יריעה רחבה ומגוונת ביותר: ענייני בעיות התישבות מאכן ובטחון מאכן, ובמרכז היריעה — בעיות תקופת המעבר בהתהוות דפוסי ההגנה העברית, מהתגוננות נוסח ימי "השומר" — דרך שלב של לבטים הכרוכים בהתפכחות מהאשליות לגבי תפקידי השלטון הבריטי ובתהליך הנסיונות לשילובו של כוח יהודי ליגאלי להגנת התפתחותו של המפעל הציוני, לתוך מסגרת המוכרת ע"י שלטון זה —

ספר תולדות-ההגנה מבהיר, ממחיש ומדגים את ההשתלבות היום-יומית, האופיינית באופן כה מיוחד למפעל התחיה בארץ, שבין השמירה על הרכוש והנפש כפשוטם, לבין ההגנה של המדינה כולה — הן מבחינה צבאית, והן מבחינה פוליטית. על כן מצביע הוא על הקשר ההדוק שבין המעשה הצבאי לבין הצרכים המדיניים.

מידת רציפותם של הבעיות ושל דרכי-הפתרון, לאורך כל שנות היצירה הציונית — יש בה כדי להפתיעך. כל מי שמצוי אצל הבעיות והלבטים שליוו את הגיוס לבריגדה במלחמת-העולם השנייה, את המצב בו עסקו קצינים בריטיים בהכשרת הפלמ"ח ללחימה נגד הגרמנים, ואת סוגית-המחותרת נגד הבריטים עצמם כעבור תקופת-זמן קצרה מאוד — הריהו רואה בקראו בספר אותן הבעיות גופן „מציצות“ אליו (אמנם בלבוש אחר ולעתים אף בקצב אחר — אך אותן הבעיות עצמן!) מהתיאורים הנוגעים בימי מלחמת-העולם הראשונה ובשנים שלאחריה.

חשוב ביותר הוא שלימודו של ספר זה — לפחות בצורות שונות של מיצוי-התוכן וסיגול-החומר — יכלל במסגרת הלימודים בבתי-הספר, תנועות-הנוער, ויחידות צה"ל. לא יקשה להביא לידי כך, אך דרושה התחלה, אשר תלבה את ההתענינות בו. מן הראוי היה לכנס את מכוני תנועות-הנוער ואת אגודת הסופרים לדון בדבר. דומני שספר זה יש בו גם כדי לשמש כהשראה אף לכתובה בתחום הספרות-היפה. יתכן שבמקביל למלאכת עריכת כרכיו של ספר זה, והוצאתו-לאור, יש טעם לפרסם גם סיפורים, יומנים וכיו"ב על רקע ענינו של ספר-תולדות-ההגנה, אשר יוכלו להקל על בני הנוער בהכרת התקופה.

טיפוח גבורה ישראלית ועצמאות ישראלית מצד ריך גם טיפוחה של מסורת. ספר זה מהווה חוליה חשובה בחישוף גילוייה וביטוייה של מסורת-גבורה זו. הוא מתקשר יפה עם מסורת-הגבורה הקדומה — ונותן בידי מחנכי-הדור מכשיר רב-ערך לחידושה והשרשתה של מסורת זו.

פתחות המדינית, התנאי היחיד שהיה בו כדי לאפי' שר התפתחות לעתיד. המפעל הציוני עמד בהתנגדות שות מתמידה עם הגורמים המדיניים שחלשו על הארץ; בסופו של דבר, מידת תקיפות-הרצון והניכונות למאבק על הגנת המפעל והגשמתו, התרכזה ונתגלמו בעוצמה הממשית אותה ניתן היה להעמיד מול הנסיונות לפגיעה פיסית בישוב, ברכושו או בזכויותיו.

זאת ועוד. הרקע — החיים בארץ דאז — אשר נכלל ותואר בפרקים השונים של הספר, פותח בפני הקורא אפשרות לראות כיצד השתלבו אהדדי הגורמים השונים שבהתפתחות המפעל הציוני — ובאיזה אורח התרכזה הם ברגעים מכריעים במסגרת הגנתית-ישובית ומצאו את ביטויים ביכולת הצבאית-ההגנתית החדשה. ההרחבה שבה הוצגו בספר אותן בעיות אשר היוו את הרקע להתפתחות ההגנתית — מן-ההכרח שתחרוג מתחומי המצומצם של הנושא, ותגע באופקיו הרחבים-יותר; וע"י כך הופך הספר, מבחינה מסוימת, גם לספר צמיחת הישוב וכוחו, וספר המאבק המדיני של תחייתנו הלאומית.

הישגיו הספרותיים של הספר — שיש לצייןם במיוחד בשל היותו ספר הסטורי — מוצאים את ביטויים בכך שקריאתו שוטפת, והוא מענין ומרתק את הקורא כאילו היתה זו קריאת רומן. אופן הרצאת הענינים הנו כזה, שמזדהה הנך בנקל עם התקופה, ועם דמויות גיבורי הספר.

הצגתן של בעיות נוקבות כגון המאבק להקמת הגדודים העבריים, או המאבק להקמת ארגון-ההגנה במחותרת (ותוך כדי כך — הארתם של דמויות-אישים, כגון של פ. רוטנברג, ז. ז'בוטינסקי, יוסף טרומפלדור ואחרים, באור חדש, ומתוך פרספקטיבה היסטורית), מרתקים במידה כזו, שאפשר לראות בספר מעין מזיגה של ספר-קריאה מהנה וספר-לימוד כאחד.

ספר זה עשוי, להוות חלק מהשכלתו של כל קצין, וזהכרחי כי אמנם יהיה כך. הוא מכשירו לסגל לעצמו מו ראייה היסטורית של האירועים, ראית שלמותה של שרשרת הצרכים-הבטחוניים, השתלבותם של אלה בכורח הפוליטי והכלכלי וההשלמה ההדדית שביניהם.